

Konference

Počáteční čtení: čtu a stávám
se čtenářem – cesty propojení
výzkumu a praxe

25. 9. 2024 | AULA



PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Konferenci pořádá Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy – Katedra psychologie, Katedra preprimární a primární pedagogiky a Katedra české literatury ve spolupráci s Českou společností „Dyslexie“ a Společností pro podporu a rozvoj čtenářství (CzechRA).

Odborná garance konference

- doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D.
- prof. PaedDr. Radka Wildová, CSc.
- PhDr. Klára Špačková, Ph.D.
- PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.

Organizační výbor konference:

- PhDr. Olga Kučerová, Ph.D.
- PhDr. Monika Kadrnožková, Ph.D.
- PaedDr. Eva Battistová
- Bc. Veronika Chalupová
- PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.

Konference je pořádána s odbornou podporou Univerzity Karlovy v programu Cooperatio: Psychological Sciences a General Education and Pedagogy.

<https://pages.pedf.cuni.cz/konference-ctu/>



Počáteční čtení: čtu a stávám se čtenářem (2024)

8:00–9:00 REGISTRACE
9:00 ZAHÁJENÍ KONFERENCE

DOPOLEDNÍ PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ

9:00–12:00 AULA

ODPOLEDNÍ SEKCE

13:15–15:00 Sekce A1 (učebna R209), B1 (učebna R210), C1 (učebna R216),
D1 (učebna R217)

15:15–17:00 Sekce A2 (učebna R209), B2 (učebna R210), C2 (učebna R216),
D2 (učebna R217)

ODPOLEDNÍ WORKSHOPY (učebna R016)

13:15–15:00 Workshop 1 (učebna R016)

15:15–17:00 Workshop 2 (učebna R016)

17:15 UKONČENÍ KONFERENCE, RAUT (Velký sál)

PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ

AULA

9:00–12:00

**Moderuje: PhDr. Klára Špačková, Ph.D.,
PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.**

Zahájení konference

(doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D., prof. PaedDr. Radka Wildová, CSc.)

Aktuální trendy a výzvy rozvoje gramotnostních dovedností

(doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D., PhDr. Klára Špačková, Ph.D.,
PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.)

Úvodní referát bude zaměřen na aktuální trendy a výzvy v oblasti rozvoje gramotnostních dovedností, s důrazem na rozvoj čtenářských a pisatelských dovedností. Seznámí posluchače s mezinárodními organizacemi věnujícími se čtenářství, výzkumnými trendy i srovnávacími výzkumy a nebudou chybět ani témata poradenských intervencí a didaktických aspektů rozvoje gramotnosti u žáků.

Podpora čitateľskej gramotnosti prostredníctvom metakognitívnych stratégií

(PhDr. Marek Urban, PhD., Mgr. Kamila Urban, PhD., John L. Nietfeld)

Intervencie, ktoré sa zameriavajú na výučbu kognitívnych a metakognitívnych stratégií, majú u žiakov pozitívny vplyv na čítanie s porozumením, ale zároveň vyžadujú odbornú prípravu učiteľov. Predložený príspevok má za cieľ predstaviť výsledky z ročného výskumného projektu realizovaného v USA, kde sa sledovali jazykové schopnosti žiakov tretích až piatich ročníkov. Projekt zahŕňal výškolenie učiteľov v implementácii kognitívnych a metakognitívnych čitateľských stratégií a následnú každotýždennú aplikáciu do ich vyučovacej praxe. Žiaci v intervenčnej skupine dosiahli na konci školského roku významné pokroky v metakognitívnom uvedomovaní pri čítaní a tiež v štandardizovaných testoch čítania s porozumením a v slovnej zásobe v porovnaní so žiakmi v kontrolnej skupine. Tieto zlepšenia boli konzistentné naprieč ročníkmi a nezáviseli od predchádzajúcich čitateľských výkonov či čitateľského

self-efficacy. Výsledky ukazují, že tento přístup může být efektivní aj pri menšom dohľade výskumného tímu, čo umožňuje jeho širšie uplatnenie v školskom prostredí aj v našich krajinách.

Sebehodnocení čtení na prvním stupni ZŠ a jak jej rozvíjet

(PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.)

Výzkumy ukazují, že existují souvislosti mezi technikou čtení, porozuměním čtenému, čtenářským sebehodnocením a také vlivy rodiny a učitele. Všem těmto aspektům se věnuje nová diagnostická baterie PorTex. Příspěvek blíže představí koncept sebehodnocení čtení nejen jako jeden z nových screeningových diagnostických nástrojů pro zmapování rozvoje čtenářské gramotnosti u žáků mladšího školního věku, ale také se zaměří na konkrétní možnosti, jak čtenářské sebehodnocení u dětí ve výuce i mimo ni aktivně rozvíjet a podporovat.

Význam rodinného čtenářského prostředí v rozvoji gramotnostních dovedností – možnosti sledování environmentálních faktorů v diagnostice čtení a psaní

(PhDr. Hana Sotáková, Ph.D.)

Příspěvek se zaměřuje na environmentální vlivy v průběhu počátečního rozvoje čtení. Reflektuje význam rodinného čtenářského prostředí (Home Literacy Development – HLE) v tuzemských i zahraničních výzkumech. Jako druhý významný vliv identifikuje metody a přístupy učitele při výuce čtení, diskutuje nové pohledy ukazující, že rozhodující nemusí být metoda výuky čtení ale konkrétní aktivity, které učitel do výuky čtení zařazuje. Součástí příspěvku jsou také zkušenosti ze standardizace screeningových dotazníků environmentálních vlivů testové baterie PorTex.

Učiteléské strategie v prevenci rozvoje školní neúspěšnosti v českém jazyce na 1. stupni základní školy

(Mgr. st Mgr. Olga Kučerová, PhDr., PhDr. Klára Eliášková, Ph.D.,

PhDr. Gabriela Babušová, Ph.D., prof. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D.)

V rámci našeho příspěvku představíme výsledky longitudinální studie zaměřené na prevenci školní neúspěšnosti u žáků prvního stupně základní školy. Soustředíme se analýzu výsledků získaných ze dvou testů z českého jazyka, které byly zadány stejné skupině žáků (N=627) ve druhém a třetím ročníku několika základních škol. Tyto testy obsahovaly různé úkoly, které pokrývaly široké spektrum jazykových dovedností žáků. Úkoly jsme rozdělili na tzv. školské a neškolské. Zvláštní pozornost věnujeme právě žákovským řešením neškolských úloh, kde žáci prokazovali svou jazykovou gramotnost

prostřednictvím kreativní práce s textem. Tato studie byla součástí širšího výzkumu: Učitelské porozumění příčinám školní neúspěšnosti a efektivita pedagogických intervencí (2020–2023, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze).

Vývinová biblioterapia ako nástroj rozvoja sociálnej gramotnosti u detí predškolského a mladšieho školského veku

(Mgr. Barbara Valešová Malecová, PhD.)

Príspevok sa zaoberá možnosťami vývinového konceptu biblioterapie v oblasti rozvoja sociálnej gramotnosti nielen v školskom prostredí. Zameranie na predškolský a mladší školský vek je zámerný, pretože deti v tomto veku sú najprístupnejšie pôsobeniu príbehov a poskytnutá zástupná literárna skúsenosť býva emocionálne podobne silná ako skutočne zažitá. V príspevku budú popísané princípy a procesuálna stránka vývinovej biblioterapie, ktorá pôsobí najmä preventívne, prostredníctvom podpory osvojovania potrebných zručností a kompetencií (v kontexte príspevku vedúcich k sociálnej gramotnosti) potrebných pre úspešné fungovanie v sociálnom prostredí, pre riešenie nielen záťažových, ale i bežných životných situácií a životnú spokojnosť.

SEKCE A: UČEBNA R209

Sekce A1 Porozumění jako faktor rozvoje gramotnosti

13:15–15:00

Moderuje: PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.

Co víme o rozvoji porozumění předčítanému textu u dětí předškolního věku?

Přehledová studie

(PhDr. Eva Koželuhová, Ph.D. a PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.)

Cílem příspěvku je popsat současný stav zkoumání rozvoje porozumění předčítanému textu u dětí v preprimárním vzdělávání v České republice a identifikovat klíčová témata vyžadující zvýšenou pozornost vzdělávacího systému. Na základě obsahové analýzy domácích pramenů a výzkumů publikovaných v posledních 10 letech bylo analyzováno 22 relevantních studií a monografií, které se zabývají porozuměním textu, čtenářskou pregramotností a čtenářskými strategiemi. Výsledky ukazují roztržitost poznatků v oblastech teoretického vymezení čtenářské pregramotnosti, podpory budoucího čtenářství v rodině, rozvoje předčtenářských dovedností a porozumění předčítanému textu. Z analýzy vyplynula potřeba dalšího výzkumu v následujících oblastech: terminologické a obsahové ukotvení rozvoje čtenářské pregramotnosti a porozumění v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, pojetí středoškolského a vysokoškolského studia s důrazem na rozvoj kompetencí budoucích učitelů pro facilitaci porozumění předčítanému textu, a tvorba metodických a didaktických materiálů pro učitele.

Vztáh narativních schopností a porozumenia textu u 5–6 ročných detí

(doc. PhDr. Zuzana Jančík Petrová, Ph.D.)

Príspevok sa zameriava na analýzu vzájomného vzťahu medzi naratívnymi schopnosťami a porozumením textu u 5–6 ročných detí. Analýza problematiky sa opiera o výsledky výskumu, ktorý bol realizovaný na vzorke 111 detí (70 dievčat a 41 chlapcov), ktoré boli testované na konci dochádzky do materskej školy. Zber dát sme realizovali prostredníctvom testu porozumenia viet a porozumenia naratívneho textu (pričom sme sledovali ukazovatele porozumenia explicitného a implicitného

významu) a narativnej produkcie s využitím obrázkovej predlohy. Výsledky analýzy ukázali, že vzťah medzi porozumením textu a naratívnu produkciu (predovšetkým prítomnosť komponentov príbehu) súvisí so schopnosťou dieťaťa vnímať príbeh nad rámec explicitného významu textu. Pri interpretácii výsledkov ukážeme, ako je tento vzťah vysvetliteľný prostredníctvom inferenčných schopností detí, ktoré im umožňujú v texte identifikovať významy, ktoré nie sú explicitne prítomné, integrovať obsahy v rôznych častiach príbehu a tiež využívať svoje doterajšie poznanie. Pri interpretácii výsledkov sa špecificky zameriame na vzťah evaluačných prostriedkov, ktoré deti aplikovali do rozprávania príbehu a porozumenia textu.

Metodické vedení rodičů učitelů na 1. stupni základní školy při rozvíjení čtenářské gramotnosti dětí

(Mgr. et Mgr. Veronika Macková)

Ve svém příspěvku se budu věnovat postojům učitelů a učitelek na 1. stupni základní školy k rodičům svých žáků v tom kontextu, jaká jim předávají metodická doporučení pro rozvoj čtenářské gramotnosti během domácí přípravy a domácího čtení. Prezentace bude obsahovat dílčí závěry z probíhajícího kvalitativního výzkumu k dizertační práci, ve kterém je naším cílem postupně sestavit jakési metodické desatero, které je ze strany učitelů a učitelek vnímáno jako efektivní a lze za pomoci těchto postupů i nepřímo ovlivnit výuku, která probíhá mimo dosah vzdělaných didaktiků a je pro vzdělanostní rozvoj dítěte v mnohých oblastech opravdu mimořádně důležitá.

Možnosti zvýšení efektivity přípravy budoucích učitelů pro rozvíjení čtenářské pregramotnosti

(PhDr. Eva Koželuhová, Ph.D. a PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.)

Cílem příspěvku je představit jednu z možných cest pro zvýšení efektivity přípravy budoucích učitelů pro rozvíjení čtenářské pregramotnosti. Východiskem pro koncipování metodiky využívané v rámci kurzu Rozvoj jazyka, komunikace a čtenářské pregramotnosti je teorie vzájemné závislosti (Johnson & Johnson, 2009), uplatňovaná prostřednictvím kooperativního a vrstevnického učení. Tyto přístupy pozitivně ovlivňují nejen dosažené vzdělávací výsledky, ale také sociální dovednosti, motivaci ke studiu, sebedůvěru a celkový well-being studentů (Hanson et al., 2016; Kasíková, 2015; Mustafa, 2017). Výuka využívá gradace obtížnosti plnění úkolů: využití a analýzy příkladů práce jiných studentů, poskytování vrstevnické zpětné vazby, tvorby společných mikrovýstupů a následně vlastní samostatnou práci. Konstruktivistický přístup ve výuce je podporován plánováním pozpátku (Wiggins & McTighe, 1998), třífázovým

modelem učení (Meredith, Steelová et al., 1997) a metodami RWCT. Výsledky šetření (Koželuhová & Loudová Stralczynská, 2023) ukazují, že studenti zapojení do těchto integrovaných předmětů dosahují ve všech sledovaných kategoriích lepších výsledků než studenti podle předchozího studijního plánu.

Slovní zásoba žáka a porozumění problémům

(PhDr. Michaela Kaslová)

Podíváme-li se na příčiny neschopnosti řešit v ZŠ problémy (nejen v matematice), je jedním z důvodů neporozumění zadání, ať bylo v podobě mluvené, nebo psané hláskovým písmem či smíšeným grafickým kódem. Jde o dva hlavní druhy problémů: a) porozumění textu jako celku včetně jeho logické struktury a včetně míry obecnosti, což se relativně často objevuje v analýzách chyb řešení problémů; b) porozumění jednotlivým slovům v nových kontextech. Příčiny můžeme identifikovat v různých oblastech výchovy a vzdělávání již od mateřské školy, dále v nízké propojenosti oborů, v tak zvaných oborových přesazích, interdisciplinaritě či dokonce transdisciplinaritě. Příspěvek prezentuje vybrané jevy z praxe.

Sekce A2 Didaktické aspekty rozvoje čtenářských dovedností na základní a střední škole

15:15–17:00

Moderuje: Mgr. Lukáš Neumann, Ph.D.

Jak se učí poezie a jak jí „rozumět“ aneb k pozici lyriky/poezie v současném vzdělávání

(Mgr. Lukáš Neumann, Ph.D.)

Příspěvek uvažuje nad současnou podobou výuky poezie na základních a středních školách. Aktuálním podnětem nám je publikace Václava Jindráčka *Jak se učí poezie* (Host, 2024), přinášející poznatky z terénního výzkumu týkajícího se komunikace o poezii ve školním prostředí, a další odborná literatura, která tematizuje výuku lyriky (či obecně, v širším pojetí, poezie) a její opodstatnění v rámci vzdělávání. V příspěvku se zabýváme klíčovými otázkami smyslu výuky poezie: co je ze seznamování se s básnickými texty pro žáky skutečně potřebné a důležité? Proč i nadále převládá ve výuce formalistické hledisko preferující faktické znalosti druhů a žánrů a rozpoznávání rétorických a básnických figur? Závěry činí příspěvek s ohledem na to, jak by mohla vypadat (samozřejmě poněkud utopicky nahlédnutá) ideální koncepce výuky lyriky/poezie, zda a v jaké podobě je vůbec důležité lyrice/poezii rozumět. Součástí jsou též zjištění odhalující, zda současné čítanky a učebnice poskytují dostatečné podněty k tomu, aby se obcování s básní stalo podnětem k dialogu, aby si báseň získala pozornost a posilovala především sebedůvěru žáků/studentů v komunikaci o tom, čím si báseň tuto jejich pozornost může zasloužit a čím pro ně může být zajímavá.

Reflexe povinné četby studenty Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

(PhDr. Veronika Laufková, Ph.D., PhDr. Jiří Štípek, Ph.D.,

PhDr. Monika Kadrnožková, Ph.D.)

Problematika povinného čtenářství na SŠ byla nejintenzivněji diskutována v souvislosti se zavedením jednotné maturitní zkoušky z ČJL, která staví na povinném čtenářství na všech typech škol zakončených maturitní zkouškou (viz Schacherl, 2023). Výzkumy (Vojtíšek, 2021/2022; Špaček, 2020) poukazují na úzké vymezení literárního kánonu a diferenciaci mezi školami z hlediska segmentu SŠ.

Náš příspěvek představuje výsledky výzkumu, který se zabýval systémem povinné četby na základní a střední škole zpětně reflektovaným studenty prvních ročníků VŠ (Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy), kteří mají ještě čerstvou zkušenost s povinnou četbou a zároveň již nejsou přímými účastníky výuky a systému, který jej vyžadoval. Ke sběru bylo využito dotazníkové šetření mezi studenty prvních ročníků pěti studijních programů: Učitelství 1. st. ZŠ, speciální pedagogika, český jazyk a literatury a informační technologie, matematika.

Výsledky dostupných výzkumů poukazují na to, že část žáků vnímá povinnou četbu jako nutné zlo a důslednou kontrolu čtenářských deníků za represivní motivaci (srov. Schacherl, 2009; Vala, 2017). Naše výsledky navíc reflektují potřeby středoškoláků ve vztahu k rozvoji čtenářství: volnější pravidla výběru titulů, širší nabídku reflektující intelektovou, osobnostní a emoční zralost čtenářů, silnější zastoupení soudobé literatury a aktuálních společenských témat. Pro reflexi své četby by respondenti ocenili osobní záznamy z četby s možností zaznamenání nosné myšlenky či prožitku z textu.

Literární postupy v uměleckonaučných knihách Jiřího Dvořáka

(Mgr. Filip Komberec, Ph.D.)

V příspěvku se zaměřím na popis, analýzu a interpretaci oceňovaných uměleckonaučných textů Jiřího Dvořáka, které jsou určené dětským čtenářům a které vyšly mezi lety 2012 a 2023 v nakladatelství Baobab (Rostlinopis, 2012; Jak zvířata spí, 2014; Havětník, 2015; Bydlíme, 2018; Slunečnice, 2020 a Myko, 2023). Cílem interpretace bude identifikovat hlavní literární postupy, které Jiří Dvořák používá v textech určených k poučení o rostlinách, zvířatech a dalších živých organismech a jaká je funkce těchto postupů. Klíčovými prostředky jsou metafory, jazyková a situační komika, narativizace, rétorický vypravěč a vyprávění z hlediska zvířat, rostlin a dalších živých organismů, které je jedním z klíčových prostředků pro hledání nejrůznějších souvislostí mezi lidským a přírodním světem. Součástí příspěvku bude také reflexe didaktického potenciálu textů z hlediska rozvoje čtenářských a interpretačních dovedností.

Specifické problémy tvorby a využití čítanek zjednodušeného čtení pro vícejazyčné děti – Moje česká škola z.s.

(Mgr. Radka Polenská)

Spolek Moje česká škola podporuje udržení češtiny v mezinárodním měřítku. Praxe ukázala, že podpora čtenářských kompetencí je u vícejazyčných dětí velký problém a výzva. Příspěvek přiblíží aktivity spolku zaměřené na rozvoj schopnosti číst

a rozumět, což je klíčové pro přechod od pasivního k aktivnímu zvládnutí českého jazyka.

Konkrétně se bude příspěvek věnovat on-line projektu Knižní díly. Dále se příspěvek zaměří na představení čítanek, které vícejazyčným dětem nabízejí krátké texty obsahující spisovnou, hovorovou i slangovou češtinu. Textová část je úzce propojena s originálním grafickým zpracováním (Eliška Vojtěch), které texty nejen podporuje, ale i rozšiřuje. Využity jsou také fotografie, jež čtenářům poskytují objektivnější pohled na důležité reálie. Na příkladu čítanky „Jan Blažej Santini Aichel“ bude představena struktura čítanek, doprovodné materiály, ale také proces tvorby textů pro vícejazyčné čtenáře, včetně kritérií pro jejich výběr a úpravu.

SEKCE B – učebna R210

Sekce B1: Rozvoj jazykové a čtenářské gramotnosti dětí předškolního věku a začínajících čtenářů

13:15–15:00

Moderuje: PhDr. Hana Sotáková, Ph.D.

Rozvoj fonemického uvědomování v předškolním věku: modifikace Elkoninovy metody dle specifických potřeb dětí a vzdělávacího kontextu

(PhDr. Miroslava Nováková Schöffelová, Ph.D.)

V uplynulých dvou dekadách se významně prohloubily poznatky o jazykově-kognitivních prediktorech rané gramotnosti a úloze fonemického uvědomování. Elkoninova metoda, známá v ČR jako Trénink jazykových schopností dle D. B. Elkonina, cílí na rozvoj jazykových schopností důležitých pro počáteční čtení, zejména fonemického uvědomování. V příspěvku charakterizujeme metodologické pilíře Elkoninovy metody a možnosti modifikace této metody pro velké kolektivy mateřských škol, děti se sluchovým postižením či odlišným mateřským jazykem. Posluchače seznámíme taktéž s dalším směřováním rozvoje metodiky v ČR.

Principy zprostředkovaného učení jako nástroj rozvoje čtenářské gramotnosti u mimořádně nadaných dětí

(Mgr. Kateřina Židů)

Příspěvek představuje práci s metodou instrumentálního uvědomování v kontextu čtenářské gramotnosti u dětí s mimořádným nadáním v oblasti verbálního myšlení. Dále seznamuje se specifiky těchto dětí, které mají přirozeně nadprůměrnou schopnost sebereflexe, proto rovina, která je u nich při čtení rozvíjená, je zejména aplikace – dítě využívá četbu k vlastnímu rozvoji. Cílem příspěvku je předat praktické zkušenosti používání didaktické metody v podobě instrumentálního uvědomování (zprostředkovaného učení) a na konkrétních kazuistikách ukázat, že se jedná o vhodný nástroj nejen k rozvoji učebního potenciálu, ale i k podpoře duševní hygieny a spirituality. K té mají mimořádně nadaní díky schopnosti abstraktního myšlení velmi blízko. Přesah do metakognice, který zprostředkované učení zahrnuje, pak posiluje obecné předpoklady dovednosti myslet a učit se napříč učebními situacemi.

Metodická příručka – Výlet do Krajiny hlásek pro mateřské školy

(Mgr. Zdeňka Lodlová)

V roce 2024 byla vydána nová metodika rozvoje jazykových schopností dle D. B. Elkonina určená pro potřeby mateřských škol. Jejím cílem je poskytnout dětem ucelený preventivní program, který podpoří jejich jazykové schopnosti v oblasti fonemického uvědomování a podpoří jejich hladký přechod do základního vzdělávání. Zároveň poskytuje didaktickou oporu pedagogům v jejich práci. Metodika pracuje s důkladně propracovanou didaktickou řadou, která kopíruje vývoj fonemického uvědomování u dětí předškolního věku. Předkládá pedagogům kompletně zpracované lekce s daným slovním materiálem, aby byla dodržena vývojová posloupnost. V jednotlivých lekcích se pracuje různými typy organizace činností. Metodika nabízí dětem mnoho příležitostí ke skupinové práci, a tím splňuje požadavky RVP PV nejen v oblasti rozvoje jazykových schopností, ale i upřednostňování kooperativních činností dětí. Dále umožňuje učitelce individualizovat práci v lekcích dle potřeb dětí nejen výběrem slovního materiálu, ale i množstvím úkolů, či řazením do skupin. Metodika byla vytvořena týmem autorek s mnohaletými zkušenostmi s prací s dětmi. Byla několik let ověřována ve vybraných mateřských školách. Autorský kolektiv tvoří dvě psycholožky, dvě logopedky a jedna učitelka mateřské školy.

Metoda úrovněového čtení

(Bc. et BcA. Klára Kujanová, Kateřina Špronglová)

Příspěvek provede posluchače metodou úrovněového čtení pro začínající čtenáře (1. 3. ročník ZŠ). Skrze aktivity se seznámí se sadami knížek a doplňkovými materiály, mezi které patří pracovní listy či hodnotící archy pro pedagogy.

V rámci projektu Molekuly čtení vznikají originální sady knih pro třídy i čtení na doma. Na každé z 20 úrovní obtížnosti jsou k dispozici různé žánry (příběh, komiks, poezie, encyklopedie atd.). Systém podporuje rozvoj čtenářské gramotnosti. Motivuje děti k tomu, aby svým vlastním tempem objevily lásku k literatuře.

Sekce B2: Digitální technologie a jejich přínos k rozvoji čtenářství a myšlení

15:15–17:00

Moderuje: doc. PhDr. Markéta Švamberg Šauerová, Ph.D.

Využití moderních technologií a gamifikace při podpoře počátečního čtení

(doc. PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.)

Příspěvek představí výstupy z mezinárodního projektu AdAPPtive, který si klade za cíl výzkumně prověřit účinnost využití aplikace Karaton při podpoře žáků s obtížemi ve čtení na počátku školní docházky. Budou zmíněny klíčové principy gamifikace, které posilují motivaci ke čtení a ochotu žáků osvojovat si školní dovednosti, u nichž se při běžné výuce objevuje selhávání. Dále bude představen proces lokalizace aplikace Karaton v českém prostředí. Následně bude prezentována výzkumná studie, která byla realizována ve čtyřech základních školách v ČR. U žáků druhých a třetích tříd byla sledována úroveň exekutivních funkcí, motivace ke čtení i stupeň rozvoje čtenářských i písemných dovedností. Z cílové skupiny byli následně vybráni žáci, kteří vykazovali obtíže v osvojování čtenářských dovedností. U nich byl indikován několikaměsíční trénink za užití aplikace Karaton. V následném šetření byly opět sledovány čtenářské i písemné dovednosti žáků zařazených do tréninkové skupiny i jejich spolužáků a byl sledován efekt systematických tréninků (v současné době – červenec 2024 – probíhá zpracování dat, výsledky budou představeny na konferenci).

Čtenářská gramotnost a digitální technologie

(Ing. Jaroslav Novák, Ph.D., Mgr. Melanie Nováková)

Čtenářská gramotnost a v důsledku i pojem počátečního čtení získává další význam s ohledem na používání digitálních technologií. V pojetí obecně chápané čtenářské gramotnosti jde zejména o komunikaci s robotickými hračkami, systémy a programovacími prostředními, se kterými přichází do styku dokonce i děti ještě nečtoucí. Komunikace s programovatelnými systémy probíhá obecně jak textově, tak i dalšími druhy jazyků a prostředků.

Klíčová digitální kompetence je povinnou součástí rámcových vzdělávacích programů, v nichž je zároveň novým vzdělávacím oborem Informatika – její součástí je mj. digitální technologie a algoritmizace a programování. Děti, žáci a studenti přicházejí

stále více do styku s jazyky, resp. postupy pro ovládání digitálních zařízení nebo simulačních prostředí a komunikaci s nimi a s jazyky programovacími, z nichž je část je textová. Důsledkem je potřeba zaměřit se na rozvoj specifických dovedností zohledňujících specifické vyjadřovací prostředky a postupy související se čtením a čtenářskou gramotností.

Využití robotických sad ve výuce

(PhDr. Jakub Lapeš)

Příspěvek představuje návrh výuky informatiky realizované vyučujícími ve vyšších ročnících 1. stupně ZŠ, s ohledem na revize RVP ZV, zaměřené do oblasti edukační robotiky, včetně postřehů a závěrů z jejího ověřování v praxi. Metodika je založena na gradujících, vzájemně provázaných aktivitách s využitím robotických stavebnic, jejichž primárním cílem je vytvoření prvotních konceptů pro rozvoj algoritmického myšlení u žáků 1. st. ZŠ. Důraz je kladen na rozvoj digitální gramotnosti a klíčových kompetencí, jakými jsou například kritické myšlení, řešení problémů, spolupráce a komunikace.

Dále se příspěvek věnuje implementaci robotických sad (LEGO WeDo/LEGO Spike Essential) v přípravě budoucích i současných vyučujících 1. stupně základních škol, kde jsou na základě navržené metodiky představeny konstruktivistické, projektové a heuristické metody výuky s cílem poskytnout inspiraci k novým způsobům vzdělávání.

Jak digitální technologie pomáhají osobám s poruchami učení a jaké limity jim do života přinášejí

(PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.)

V současnosti je informační a datová gramotnost považována za základní předpoklad pro společenskou úspěšnost a sociální začlenění. Uvedený přístup přitom počítá s tím, že informace a aplikace zprostředkované prostřednictvím IT zařízení jsou pro uživatele vnímatelné, ovladatelné, srozumitelné a stabilní. Některé skupiny v populaci však mohou mít problémy v digitální přístupnosti, mohou čelit celé řadě překážek v digitálním prostředí.

Cílem našeho příspěvku je představit výsledky 1. etapy realizace výzkumného projektu „Překážky využití informačních a komunikačních technologií a možnosti rozvoje ICT gramotnosti u osob s limitovanou schopností přístupu k informacím“ u skupiny 200 osob s poruchou učení. Budou prezentována data mapující jejich uživatelské zkušenosti (vnímané přínosy a bariéry) s činnostmi vykonávanými prostřednictvím digitálních technologií v různých oblastech každodenního života.

SEKCE C – učebna R216

Sekce C1: Diagnostické a intervenční aspekty gramotnostních dovedností z hlediska poradenské praxe

13:15–15:00

Moderuje: PhDr. Klára Špačková, Ph.D.

Morfologicko-syntaktické schopnosti jako prediktor porozumění čtenému textu a jejich rozvoj u dětí předškolního věku

(Mgr. Martina Lietavcová, Ph.D., Bc. Adéla Šustová)

Morfologické uvědomění předškolních dětí je v českém jazykovém prostředí významným prediktorem budoucího čtení, především porozumění čtenému (Lietavcová & Jošt in Nohavová et al., 2018; Lietavcová, 2021). V tomto ohledu české děti procházejí v předškolní přípravě v mateřské škole systematickým cvičením především fonologického uvědomění, které je důležité pro zvládnutí techniky čtení. Rozvoj morfologického uvědomění se rozvíjí především nápodobou při běžné komunikaci, což však často nestačí a je potřeba podporu zintenzivnit. Pro zjištění úrovně morfologických schopností mohou učitelé mateřských škol i rodiče využít aktuálně diagnostické baterie, které se zaměřují na všechny roviny řeči nebo diagnostiku všech oblastí rozvoje dítěte (Seidlová Málková & Smolík, 2014; Bednářová & Šmardová, 2007 aj.). Nicméně v nabídce pro rozvoj této oblasti vnímáme rezervu.

Cílem tohoto příspěvku je znovu upozornit a shrnout výsledky šetření ve vztahu úrovně morfologicko-syntaktických schopností dětí předškolního věku a jejich porozumění čtenému v českém jazykovém prostředí (Lietavcová, 2021) a navrhnout první aktivity pro rozvoj této oblasti, jejichž nabídku plánujeme dále rozšiřovat. Zmíněné první aktivity byly navrženy a reflektovány v praxi s dětmi v mateřské škole studentkou oboru Učitelství pro mateřské školy, a to v rámci její bakalářské práce. Reflexe byla realizovaná kvalitativně, a to z pohledu učitele a dítěte samotného. V reflexi směrem k učitelce se studentka zaměřila na sledování motivace dítěte k plnění aktivit, jeho soustředění a sledování náročnosti. Dále byly pokládány otázky dítěti, v rámci kterých bylo sledováno především zaujetí dítěte aktivitou. Na základě toho tedy budou v příspěvku prezentovány první zkušenosti z realizace aktivit, ve kterých se

ukazuje, že soustředěnost, zájem a pozornost při těchto aktivitách je vázána na využití pomůcek a zapojení více smyslů.

Diagnostika jazykových schopností v předčtenářském a raně čtenářském věku

(doc. PhDr. Gabriela Málková, Ph.D., PhDr. Miroslava Nováková Schöffelová, Ph.D.) Porozumění souvislostem vývoje jazykových a předčtenářských dovedností představuje významný aspekt diagnostické a intervenční praxe psychologů a speciálních pedagogů při práci s dětmi předškolního a raně školního věku. Příspěvek představí základní strukturu diagnostického souboru Baterie diagnostických testů jazyka – BDTJ (Málková, Smolík, Nováková Schöffelová, 2024), a to s cílem akcentovat možnosti využití tohoto testového souboru při práci s dětmi předškolního věku ohroženými vývojovými poruchami v oblasti učení a poznávání. Stěžejní části příspěvku budou v představení testového souboru BDTJ zdůrazňovat vhodné strategie výběru jednotlivých součástí BDTJ při práci v poradenském, školsky orientovaném, sektoru a informace o validitě a reliabilitě BDTJ. Závěr příspěvku zaměří pozornost na stěžejní opory pro vyhodnocení a interpretaci výsledků administrace jednotlivých testů BDTJ.

Porovnanie výkonov žiakov s dyslexiou a bez dyslexie v novom teste rýchleho automatického menovania pre školský vek

(Mgr. art. Mgr. Martina Zubáková, Ph.D., Mgr. Júlia Šujanová)

Rýchle automatické menovanie predstavuje dôležitý prekursor čitateľských schopností a zároveň je kľúčovým diagnostickým markerom dyslexie. V súčasnosti na Slovensku absentuje diagnostický nástroj na hodnotenie rýchleho automatického menovania pre žiakov v staršom školskom veku. V príspevku predstavíme nový diagnostický materiál na hodnotenie rýchleho menovania, ktorý bol zostavený na základe najnovších vedeckých poznatkov a obsahuje štyri subtesty – dva na hodnotenie nealfanumerického (farby a tvary) a dva na hodnotenie alfanumerického (písmená a čísla) rýchleho menovania. V pilotnom prieskume predstavíme porovnanie výkonov 15 žiakov s dyslexiou a 15 kontrolných žiakov bez dyslexie 5.–9. ročníka základných škôl v tomto novom teste. Výsledky prieskumu naznačujú, že subtesty – rýchle menovanie tvarov a písmen – dokážu spoľahlivo rozlíšiť žiakov s dyslexiou, pričom okrem samotnej rýchlosti menovania sú citlivými ukazovateľmi i parametre – počet chýb a počet autokorekcií pri menovaní. Nový test „Skúšky rýchleho automatického menovania pre školský vek“ má potenciál po procese štandardizácie slúžiť odborníkom v klinickej i školskej praxi na diagnostiku dyslexie, ktorá nebola z rôznych dôvodov odhalená v mladšom školskom veku.

Studie efektivity intervenčního programu na rozvoj pracovního tempa ROPRATEM

(Mgr. Zuzana Štefánková, Ph.D., Mgr. Zuzana Bílková, Ph.D.)

Pomalejší pracovní tempo znamená pro žáky značnou nevýhodu při rozvoji jejich dovedností a také pro dosahování požadovaných školních výkonů. Žáci, kteří pracují pomalu, většinou nemají pomalé psychomotorické tempo. Pomalé pracovní tempo je způsobeno dílčími deficity v oblasti exekutivních a senzomotorických funkcí (Kofler et al., 2019; Miyake et al., 2000). Na rozvoj právě těchto funkcí a tím na zrychlení pracovního tempa je zaměřený intervenční program ROPRATEM.

Prezentovaná studie zkoumala tři hlavní výzkumné otázky: 1. Jaký efekt má ROPRATEM na pracovní tempo? 2. Jaké specifické funkce a procesy se mění v důsledku intervence? 3. Jaký vliv má ROPRATEM na exekutivní funkce? Studie byla koncipovaná jako kvaziexperiment. Zkoumali jsme rozdíly mezi posuny výkonů v čase mezi experimentální skupinou (absolvovali program ROPRATEM) a kontrolní skupinou (neabsolvovali ROPRATEM).

Výsledky, které byly získány statickou a kvalitativní analýzou, ukazují že ROPRATEM má významný efekt na kvalitu exekutivní pozornosti. Participanti zlepšili své výkony v delších úlohách, kde mohou využít svých pracovních strategií, které si v průběhu programu osvojili. Toto zjištění souvisí se zlepšením školních výkonů participantů. Zlepšení v pracovní paměti a krátkodobé paměti nebylo u experimentální skupiny statisticky významně větší než u kontrolní skupiny.

ROPRATEM se ukázal jako efektivní nástroj rozvoje pracovního tempa.

Sekce C2: Podpora rozvoje gramotnostních dovedností u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

15:15–17:00

Moderuje: PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.

Akcelerovaný vývoj čtenářské pregramotnosti u nadaných dětí

(PhDr. Monika Kadrnožková, Ph.D.)

Čtenářská pregramotnost u nadaných dětí představuje klíčový aspekt jejich kognitivního vývoje. Tato fáze zahrnuje rozvoj základních dovedností a znalostí potřebných k porozumění a používání psaného jazyka, ještě před zahájením formální výuky. U nadaných dětí je tento proces často akcelерованý a intenzivnější díky jejich zvýšeným kognitivním schopnostem, silné motivaci k učení a zájmu o komplexní podněty. Výzkumy ukazují, že nadané děti mohou vykazovat pokročilou znalost písma, slovní zásoby. Čtenářská pregramotnost nejenže podporuje jejich budoucí úspěchy ve čtení a psaní, ale také ovlivňuje jejich celkový akademický a intelektuální rozvoj. Identifikace a podpora čtenářské pregramotnosti u nadaných dětí je proto zásadní pro maximalizaci jejich potenciálu a zajištění adekvátních vzdělávacích příležitostí. Kvalitativní výzkum v této oblasti se zaměřuje na efektivní metody a strategie, které mohou rodiče a pedagogové využít k podpoře těchto dětí v jejich raném čtenářském rozvoji.

Jak je učit číst, když už umí číst?

(Mgr. BcA. Eliška Maďarová Peslová)

Čím dál častěji se v první třídě setkáváme s tím, že někteří žáci již čtou. Ačkoliv tito žáci přichází stále ve větším počtu, s těmito dětmi bohužel systém příliš nepočítá. Systém není připraven pracovat s žáky, kteří již v první třídě čtou. Žáci se často nudí a jejich rozvoj je bržděný žáky, kteří se to teprve potřebují naučit. Co s žáky, kteří již s nástupem do školy čtou, dělat, když máme ve třídě žáky, kteří se to potřebují postupně naučit a naše čtenáře to nudí? Jak podporovat jejich zájem ve čtení? Teorie přichází se svými odpověďmi, avšak přednáška si klade za cíl představit osvědčené příklady z praxe. V praxi propojují čtenářství s pisatelstvím, jsou to dvě části, které se navzájem velmi podporují a žáky toto objevování pak baví ještě více.

Dítě s opožděním ve vývoji řeči a jazykových schopností nemá zájem o knížky – možné příčiny a řešení

(doc. PhDr. Ilona Bytešníková, Ph.D.)

V současné době dochází k nárůstu počtu dětí s různými deficity ve vývoji řeči a jazykových schopností. Některé z faktorů působících na opožděný jazykový vývoj dětí lze však ovlivnit již ve velmi časných fázích vývoje vhodným přístupem rodičů a dalších pečujících osob včetně předškolních pedagogů. Opožděný vývoj řeči a jazykových schopností je nejčastějším symptomem vývojového postižení dětí mladších tří let. Kniha má nezastupitelnou roli při rozvoji řeči a jazykových schopností dítěte. Správné používání literatury pro děti v různých fázích vývoje má vliv i na podporu pozornosti, paměťových funkcí, narativních schopností, představitosti, tvořivosti, empatie, fantazie a logického myšlení. V příspěvku budou hledány odpovědi na otázky: „Jak podpořit u dítěte s opožděním ve vývoji řeči a jazykových schopností o knížky?“ „Co dělat, když dítě nemá zájem o knížky?“ V rámci příspěvku bude představeno krátké animované video „Kniha při rozvoji jazykových schopností“.

Rozvoj čtenářství dětí se zrakovým postižením

(PhDr. Pavlína Šumníková Ph.D., PhDr. Kateřina Kavalířová)

Příspěvek představuje nejnovější možnosti rozvoje čtení dětí se zrakovým postižením v reflexi současných výzkumů. Možnost sníženého přístupu k informacím je jeden ze základních deficitů osob se zrakovým postižením. Na základě konkrétních postupů představíme možnosti rozvoje dítěte se zrakovým postižením v rámci dovednosti osvojování informací prostřednictvím čtení.

Jazyková situace jedinců se sluchovým postižením a rozvoj čtenářské (pre)gramotnosti

(Mgr. Marie Komorná, Ph.D.)

Ve světě probíhá řada výzkumů, jejichž výsledky dlouhodobě poukazují na nízkou úroveň čtenářské gramotnosti u jedinců se sluchovým postižením. Nízká úroveň čtenářské gramotnosti se samozřejmě týká i osob se sluchovým postižením v ČR, výzkumy zaměřené na tuto oblast však u nás téměř neprobíhají. Celoplošný výzkum proběhl v ČR jen jeden (1997, Česká školní inspekce), jeho výsledky a objektivitu lze navíc z mnoha důvodů zpochybnit. Další výzkumy jsou realizovány pouze v rámci závěrečných vysokoškolských prací. Vyjdeme-li z jednoduchého modelu čtení, můžeme konstatovat, že osoby se sluchovým postižením mají obtíže se čtením s porozuměním jak kvůli obtížím v oblasti dekodování, tak v oblasti porozumění

jazyku. Především porozumění jazyku představuje klíčový aspekt neúspěchů osob se sluchovým postižením při čtení s porozuměním. Příspěvek poukáže na souvislost komplikované jazykové situace osob, resp. dětí se sluchovým postižením s rozvojem (nejen) prvopočáteční gramotnosti a s volbou vhodné metody prvopočátečního čtení u této cílové skupiny.

SEKCE D – Učebna R217

Sekce D1: Aktivity knihoven rozvíjející čtení a čtenářství

13:15–15:00

Moderuje: Mgr. et Mgr. Olga Kučerová, Ph.D.

Školské knižnice podporující čitateľskú gramotnosť žiakov v primárnom vzdelávaní

(doc. Mgr. Mária Belešová, Ph.D.)

Problematika nízkej úrovne čitateľskej gramotnosti slovenských žiakov rezonuje v našej spoločnosti najmä v súvislosti s výsledkami v medzinárodných testovaniach PIRLS a PISA. V praxi pozorujeme, že za množstvom problémov v oblasti vzdelávania v súčasnej dobe stojí strata záujmu o čítanie. Treba zdôrazniť, že čitateľská gramotnosť je dôležitá kompetencia, bez ktorej nie je možné rozvíjať ďalšie kompetencie. Školské knižnice zohrávajú dôležitú úlohu pri vytváraní pozitívneho vzťahu k čítaniu a knižnej kultúre u žiakov v mladšom školskom veku. Školské knižnice sú teda neoddeliteľnou súčasťou vzdelávacieho procesu, poskytujúce žiakom prístup k zdrojom, podporu a prostredie, ktoré podporuje ich čitateľské a gramotnostné zručnosti. Realizovaním vhodne zvolených projektov a podujatí majú pozitívny vplyv aj na zlepšovanie vzdelávacích výsledkov. Hlavným cieľom výskumu bolo prostredníctvom dotazníkovej metódy zistiť, či školské knižnice, ktoré pravidelne organizujú pre žiakov rôzne aktivity a zapájajú ich do rôznych projektov, majú vplyv na budovanie pozitívneho vzťahu k čítaniu, knižnej kultúre a podporujú rozvíjanie čitateľskej gramotnosti u žiakov na primárnom stupni vzdelávania.

Význam projektu Noc s Andersenem při multilingvní výchově

(doc. PhDr. Markéta Švamberk Šauerová, Ph.D.)

Při výchově multilingvních dětí je důležité podporovat u dětí pozitivní vztah nejen k jazyku jako takovému, ale i vztah ke kultuře – národním tradicím, zvykům, specifikům. Zároveň je nutné působit přes prožitek dítěte, který se velmi dobře již od nejútlejšího věku propojuje s obsahem dětské četby – říkanek, pohádek, dětských příběhů. Příspěvek se zaměřuje na evaluaci zkušeností českých učitelů působících v českých

školách v Severní Americe s využíváním projektu Noc s Andersenem (zkušenosti při realizaci, možnosti české školy, která funguje organizačně mnohdy odlišně od běžného pojetí školy jako takové, oblíbenost u českých dětí a české komunity obecně). Autorka vychází z přímých rozhovorů s učiteli, kteří projekt v českých školách pravidelně realizují a porovnává tuto reflektovanou zkušenost se zkušenostmi učitelů z českých škol v České republice.

Noc s Andersenem jako čtenářská lekce

(Juliána Mocná, Dorotea Ciklerová, Klára Rubešová, Mgr. Monika Horáková)

Při přípravě tradiční Noci s Andersenem na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy spolupracovaly s fakultní knihovnou studentky preprimární a primární pedagogiky. Výsledkem byla celovečerní čtenářská lekce o knize Ptačí sněm od Petra Síse, a to za využití třífázového modelu učení (E-U-R). Autorky příspěvku zhodnotí přípravu a provedení lekce a formulují doporučení pro další případné organizátory oblíbených přespávání v knihovnách.

Projekt „Jižní Morava čte“ v Moravské zemské knihovně

(Mgr. Mgr. Anna Mrázová)

Od roku 2016 stojí za projektem „Jižní Morava čte“ Moravská zemská knihovna. Za tu dobu se podařilo zapojit již téměř 80 knihoven v tomto kraji. Posledního ročníku, jehož tématem byl Nekonečný svět fantazie, se zúčastnilo 6.949 dětí v pěti věkových kategoriích a 1 400 dospělých. V rámci soutěže se pak konalo 243 doprovodných akcí. Cílem projektu je podnítit u dětí radost ze čtení, rozvíjet čtenářskou gramotnost. V projektu je pak kladen důraz i na posilování mezigeneračních vztahů, komunitních aktivit a na spolupráci knihoven, škol a obcí. Nedílnou součástí projektu je literární a výtvarná soutěž. Téma soutěže je každý rok jiné a vybírají si ho knihovnice na organizační schůzce.

Děti – čtení – knihovny

(Mgr. Barbora Čížinská a Mgr. Zlata Houšková)

Knihovny jsou si vědomy významu čtenářské gramotnosti nejmladší generace, a proto pravidelně pořádají průzkumy v této oblasti a reagují na ně celou řadou interaktivních projektů a programů na její podporu. S nejzajímavějšími z nich ve svém příspěvku seznámíme. Aktuálně jedním z nejuspěšnějších je projekt pro rodiny s dětmi v předškolním věku S knížkou do života / Bookstart, který v letošním roce završil 6. ročník mezinárodní evaluační konferenci. Zajímavé poznatky z mezinárodní scény jsou v příspěvku obsaženy.

Sekce D2 Hudební gramotnost a její podpora u dětí a žáků

15:15–17:00

Moderuje: prof. PaedDr. Michal Nedělka, Dr.

Od dětské hry k hudebně tvořivým projevům dětí mladšího školního věku

(PhDr. Jiřina Jiříčková, Ph.D.)

Své první hudební zkušenosti nezískává dítě ve škole, ale mnohem dříve. Výrazným startovním bodem jsou dětské hry, při kterých dítě uskutečňuje množství činností, včetně hudebních. V hodinách tvořivě pojaté hudební výchovy na 1. stupni základní školy může učitel využít kteroukoli známou dětskou hru a obohatit ji o hudební a hudebně tvořivé podněty. Tento příspěvek představí uplatnění dětské hry ve skupinovém hudebním vyučování a nabídne pohled na hru jako na smysluplný prostředek rozvoje hudebních schopností a dovedností dětí. Současně představí konkrétní didaktické náměty pro uplatňování her v komplexu hudebních činností dětí mladšího školního věku.

Multiplatformní aplikace jako prostředek pro chápání hudebního výraziva

(prof. PaedDr. Michal Nedělka, Dr., PhDr. Petra Bělohávková, Ph.D.,

Mgr. Milena Kmentová, Ph.D., doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D.)

Porozumění hudbě přináší podobné problémy jako porozumění cizímu jazyku. Přitom právě toto je nutné nejen k recepci, ale také k vlastnímu vyjadřování. To bývá v praxi omezeno tím, že jedinec neovládá notopis, hru na nástroj apod. Multiplatformní aplikace je nástroje k překonávání těchto překážek, když doplňuje jinak dlouhodobě osvojované dovednosti, a umožňuje tak pohyb v hudebním prostoru – rozpoznávání hudebněvýrazových prostředků, hodnocení jejich vlastností a manipulaci s nimi.

Podpora zájmu o hudbu a tvořivosti dětí

(Jaroslav Raušer)

Důležitost stimulace dětského zájmu prostřednictvím inovativních projektů a aktivit, které mohou účastníci snadno implementovat ve svém vzdělávacím či volnočasovém prostředí. Klíčové strategie a praktické přístupy k podpoře hudebních zájmů a tvořivosti dětí.

Problematika intermodálního kódování v rámci čtení a interpretace notového zápisu hudby

(PhDr. Petra Bělohlávková, Ph.D.)

Intermodální kódování v hudbě je základním předpokladem pro co nejpřesnější a v kontextu poučené hudební interpretace co nejdělnější přenos skladatelovy kompoziční vize do zvukové podoby. Je podmíněn schopností (rozvinutou v nutnou dovednost) každého interpreta spojovat obsahy tří smyslových oblastí – zrakové, sluchové a hmatové. Cílem příspěvku je shrnutí existující metodologie související s osvojením této dovednosti, včetně historického pozadí až po současné nejfrekvencovanější metodické postupy. Prostor bude rovněž věnován dysfunkcím, které mohou tuto dovednost ovlivňovat.

Význam hudby v životní cestě mladého muže s PAS a dalším duševním onemocněním

(PhDr. Jana Mrázková, Ph.D.)

Kazuistika se věnuje vlivu hudby v životě chlapce s poruchou autistického spektra a dalšími přidruženými duševními poruchami v časové perspektivě od jeho narození do období rané dospělosti. Příspěvek mapuje užívání receptivních i aktivních forem hudby, které jednak chlapec realizoval spontánně a jednak mu tyto formy byly zprostředkovány v rámci podpory zkvalitňování jeho života a rozvoje, ať již rodinou, školou či dalšími spolupracujícími odborníky a institucemi. Příspěvek pracuje s vlastní reflexí chlapce, jeho rodiny a učitelů hudby. Shrnuje také funkce hudby, které měly pozitivní vliv na jeho život.

WORKSHOPY – UČEBNA R016

Workshop 1: Generatívna AI vo vzdelávaní

13:15–15:00

Workshop vede PhDr. Marek Urban, Ph.D.,

Mgr. Kamila Urban, Ph.D.

Workshop si kladie za cieľ vybaviť pedagogických pracovníkov znalosťami a zručnosťami na efektívne využívanie nástrojov generatívnej umelej inteligencie (GenAI) vo svojich učebných praktikách. Workshop začne úvodom do GenAI a jej významu v súčasnom vzdelávaní, následne preskúma kľúčové a voľne dostupné nástroje, ako sú ChatGPT, Claude a Gemini. Workshop predstaví, ako nástroje GenAI aplikovať na zefektívnenie pedagogickej praxe, od plánovania hodín až po vytváranie individualizovaných vzdelávacích materiálov a vývoj vzdelávacích zdrojov. Počas praktickej časti budú účastníci pracovať v malých skupinách a využívať tieto nástroje v praktických aktivitách. Záver workshopu bude venovaný etickým otázkam spojeným s používaním nástrojov GenAI. Príklady z praxe v aplikácii GenAI ponúknu pohľad na to, ako tieto nástroje môžu riešiť rôzne vzdelávacie potreby a podporiť inovácie. Nasledovať bude interaktívna diskusia, ktorá umožní účastníkom podeliť sa o svoje skúsenosti, diskutovať o výzvach a brainstormovať riešenia.

Workshop 2: Porozumění textu – testová baterie PorTex

15:15–17:00

**Moderuje: doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D.,
PhDr. Klára Špačková, Ph.D.**

Testy čtení s porozuměním – co měří a co bychom o nich měli vědět

(PhDr. Klára Špačková, Ph.D., doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D.)

Nedávno vydaná testová baterie Portex nabízí uživatelům k použití hned několik testů porozumění. Rozšiřuje tak možnosti diagnostiky úrovně čtenářských obtíží žáků mladšího školního věku. Otázkou však zůstává, zda a nakolik jsou testy tak komplexní dovednosti zaměnitelné, jak se jejich výpovědní hodnota liší. Jedná se přitom o klíčové poznatky, které je třeba při hodnocení výkonu žáka v rámci diagnostické rozvahy reflektovat.

Ve svém příspěvku se proto zaměříme na porovnání čtyř standardizovaných testů čtení s porozuměním – kromě testů Hlasitého čtení s porozuměním, Tichého čtení s porozuměním a Doplňování slov do vět z testové baterie PorTex Klíčové gramotnostní dovednosti u žáků základních škol (Kucharská et al. 2021) budeme analyzovat Test čtení s porozuměním z Baterie diagnostických testů gramotnostních dovedností pro žáky 2. až 5. ročníků ZŠ (Caravolas & Volín, 2005). Prostřednictvím regresní analýzy zhodnotíme přínos základních čtenářských a jazykových dovedností na výkon v těchto testech u začínajících (2. a 3. ročník, N=435) i pokročilých čtenářů (4. a 5. ročník, N=345).

Využití testové baterie PorTex v praxi školního psychologa

(Mgr. et Mgr. Olga Kučerová, Ph.D.)

V příspěvku představíme zkušenosti školní psycholožky s využitím testové baterie PorTex. Na základě praktických zkušeností a podrobné kazuistiky popíšeme efektivitu a použitelnost PorTex při diagnostice čtenářských dovedností v prostředí školního poradenského pracoviště.

Metoda splývavého čtení Sfumato – prezentace výkonů žáků 3. ročníku v testové baterii PorTex

(Mgr. Barbora Jindrová, Mgr. et Mgr. Olga Kučerová, Ph.D.)

Příspěvek bude zaměřen na prezentaci výsledků žáků 3. ročníku základní školy, kteří si osvojili čtení metodou Sfumato v testové baterii PorTex. Cílem studie byl popis typické vývojové úrovně čtení u žáků 3. ročníku vyučovaných metodou čtení Sfumato a následné porovnání průměrných výkonů žáků této metody s metodami analyticko-syntetickou a genetickou. Ačkoli se s metodou čtení Sfumato můžeme v českém školství setkat již přes více než 20 let, dosud bylo realizováno jen minimum výzkumů, které by efektivitou metody zabývaly. Přitom řada předchozích studií (např. Nečilová, Dubová, Kabelková, 2006; Kocurová, 2012; Kucharská & Barešová, 2012) potvrzuje, že vývojová dynamika osvojování čtenářských dovedností je závislá na metodě výuky. Výzkumný vzorek tvořilo celkem 45 žáků 3. ročníku ze tří základních škol v České republice. Žákům byla administrována kompletní diagnostická baterie PorTex. Bylo prokázáno hned několik statisticky významných rozdílů. Žáci metody Sfumato dosahují vyšších skóre v některých subtestech fonemického uvědomování a v doslovném porozumění při tichém čtení. Naopak čtou žáci Sfumata méně plynule a pomaleji. Získané výsledky mohou být cenné při psychologické a speciálně-pedagogické diagnostice ve školských poradenských zařízeních a školních poradenských pracovištích i při doporučování intervenčních postupů.

Odklady školní docházky a jejich odraz v testové baterii PorTex

(doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D., Mgr. Michaela Mija Adamová)

Testová baterie Porozumění textu (PorTex, Kucharská et al., 2021) byla vytvořena k diagnostice gramotnostních dovedností u dětí mladšího školního věku. Je využívána pracovníky školských poradenských zařízení i školních poradenských pracovištích. V příspěvku bude představena analýza dat, vzešlých ze standardizace dílčích testů zařazených do testové baterie, která si bude všimnat případných rozdílů mezi dětmi s odklady školní docházky a dětmi bez odkladů školní docházky. Příspěvek byl zpracován i v souvislosti s aktuálními podněty týkajícími se počtu odkladů školní docházky i prezentovaným názorům o jejich nadměrném počtu.

